

ŠKRAK

Zabavno-zbadljiv in šaljiv list.

Št. 5.

V Ljubljani, 10. marca 1883.

Tečaj I.

Pri „Johanesbirtu“.

Kdo bi bil mislil, da je sicer mirnim ulicam na Poljanah sojeno, biti pozorišče „novim možem, novim idejam“ in da bode od nekaj pobožna hiša pri „Johanesbirtu“ s svojimi prostori oder, raz kateri se bodo proglašale nove, svet osrečujoče ideje. In vender, ondu bil je shod „somišljenikov in pristašev“, ki so prigomazili iz vseh kotov in od vseh vetrov, ta in onkraj Ljubljane, da so itak že tesni prostori postali še tesnejši. In bilo jih je res pošteno število, 33 možakarjev, samo 20 manj, tedaj baš toliko, kolikor v Dežmanovih grabljah zob in mej to pogubonosno številko 13 našli smo 7, čitaj: Sedem volilcev! Zopet ominozna številka! Novega moža pa ni bilo prav nobenega, nove ideje še manj, pardon! skoro bi bili storili krivico tej sedmorici. Jedno novo idejo so vender spravili na oder in ta je bila: Da mora ta sedmorica imeti pet zastopnikov v mestnem zboru, ne več ne manj. In ker je že kakor pribito, da teh pet zastopnikov v mestni zbor tudi gotovo pride, določili so tudi takoj kandidate in: Telebnikar volil je Roglja, Rogelj volil je Wursta, Wursta volil je Škerjanca, Škerjanec volil je Šušo, Šuša volil je Telebnikarja. In ker bi bilo tako vseh pet prostorov oddanih, ni ostalo prav nič za Suhadobnika, ki si je tedaj prav po nepotrebnem trebil zobe.

Uvidevši pa Suhadobnik, da mu ni mesta mej kandidati, protestoval je glasno proti tacemu početju, češ, da danes temu še ni pravi čas, na tihem pa je mrmral v svojo brado: „Mene prezirati, mene, ki imam največ upliva, ki imam list, mene, ki bi tako strastno rad bil mestni odbornik! Govornik res da nesem, a kak referatek bi že prevzel! posebno če bi bil majhen in nemški.“ „Oh, ljudstvo ne spozna svojih prorokov!“ vzdihne naposled globoko in solza debela kakor bob, utrne se mu po velem lici.

In s tem bil je dnevni red končan in ko so udeleženci tega shoda se razhajali, bilo je že vse tiho po ulicah, kajti nihče ni slutil, kako velikanske stvari so se pod gostoljubno streho „Pri Johanesbirtu“ obravnavale.

Dnevna statistika.

V filharmoničnem društvu bil je zadnje dni posvetovanje, bi li nemški pevci hoteli s slovenskimi pevci vkupe peti slovenski pri bodočih slavnostih. Navzočnih je bilo 19 pevcev in izmed teh glasovalo jih je pet za slovensko petje, 14 pa nasprotno. To statistično razmero glasov vzamemo na znanje

in priznavamo, da nismo pričakovali niti teh pet glasov, ker dobro znamo, da se mej slovenskimi pevci ne bode niti jeden dobil, ki bi hotel nemški peti. Sploh pa smo odločno proti vsakemu zboru, ki je sestavljen iz Nemcev in iz Slovencev, ker se še prav dobro spominamo neprilik, ki so iz tega nastale. Pred leti, ko je bilo filharmonično društvo še mešano, bila je jedenkrat na programu tudi znana slovenska pesen:

„Mrzel veter tebe žene“

A kaj mislite, kako so se te besede glasile v nemških ustih. Drugi bas, rodod Švab pel je:

„Mrzu Vetter, du bist schön.“

Čul je namreč pogostokrat besedo „mrzu“ in mislil, da se strije (Vetter) tako piše.

Pregovor sicer veli, da se darovanemu konju ne gleda na zobe, a pri statistiki je to vse drugače.

Kranjska hranilnica razdelila je zopet nekoliko tisoči v dobrodelne namene, a pri tem se ni ravnala po načelu, da naj desnica ne ve, kaj dela levica, kajti po razmeri da je 5% Nemcev v deželi, 95% pa Slovencev, morali bi se deliti tudi darovi. Tako dobi n. pr. „Narodna šola“ 200 gold., „Schulpfennig“ pa tudi 200 gold., tedaj nerazmerje. Še hujše pa se kaže razmera mej „Glasbeno Matico“ in „Filharmoničnim društvom“. Prva dobi 50 gold., zadnje pa 800 gold., tedaj je ljubezen hranilnice do „Glasbene Matice“ in do „Filharmoničnega društva“, kakor 1:16. To je že hud tabak.

„Sila kola lomi.“

Tega je že več nego dvajset let, odkar se je nekoliko živahneje pričelo narodno gibanje po Slovenskem in osobito v Ljubljani. Nepričakovani pojav narodnega duha razkačil je nemškutarje in zabavljali so, kjer koli je bila prilika. Najnavadnejša taktika bila je tedaj, da so nemčurji človeka, ki je bil poznat, kot narodnjak, s tem skušali spraviti v zadrego, da so ga vprašali, kako se zove ta ali oni predmet slovenski. Na taka v številnej družbi stavljen vprašanja moralo se je odgovoriti in vsak si je pomagal, kakor je mogel in znal. To neprestano izpraševanje imelo je na jedni strani jako koristen upliv, ker se je jelo segati po slovenski knjigi, na drugi strani pa je bilo povod mnogim dovtipom in jako smešnim, čestokrat gorostasnim izrazom, kakor kaže naslednja istinita dogodba:

Bilo je v gledališču. V parterji stala sta dva mlada narodnjaka, za njima pa znani nemški zagrizenec J. Ker sta narodnjaka znala, da mora tikoma stoječi J. čuti vsako slovo, govo-

čila sta izključljivo slovenski. Precej časa tekla je govorica dosti gladko, kar se h krati prikaže grozna ovira. Narodnjak A. hoteč vprašati pobratima B., kdo je ona gospica, ki v druge vrste tretje „loži“ skozi „Operngucker“ gleda, ni znal slovenskega izraza niti za „ložo“ niti za „Operngucker“. Nemških besed pa ni kazalo rabiti, da bi se J., za njima stoječ, ne rogala. Premišlja in premišlja, ne najde ga rešilnega izraza, a naposled zablistne mu v možganih in z nekako zmagonosnim obrazom obrne se k tovarišu, rekoč: „Ti, kdo je ona gospodičina, ki v druge vrste tretjem berlogu skozi pihalnik gleda?“

Na to iznajdbo A. še do dandanes ni vzel patenta, a namen bil je dosežen, prijatelja sta se razumela in kar je bila glavna stvar, J. ni čul v njegovem razgovoru niti jedne nemške besede.

Uradnik: No, Aleš, vi tedaj radi pijete?
Aleš: Da gospod, a jem tudi rad.

Zimskega dne.

(Črtica, spisal J. Lipnik.)

Zima je. Vsa zemlja ogrnena je s snežno pavolo, raz strehe visé ledeni kapniki. V toplej hiši pa sede vaščani, ki so dopoldne od farne cerkve domov idoč, na razpotji se dogovorili, kam pridejo popoldne v vas. Zanetivši svoje kratkocevne terbojske pipe, ugibajo vreme, da li je na svečnico prej kapnilo od sveče, ali od strehe, in kaj je k temu rekel v svojem berlogu medved, kako sv. Matija led razbija in kako sušec, če z glavo ne oteplje, pa z repom. V nadaljevanji teh vremenskih pravil, preide potem govor na bodočo letino in kadar be-eda tako nanese, na svetovne dogodbe, kolikor jih pride v oddaljeni jarek mej gorami. Priprosti, kakor so, zadovoljujejo se z malim. Glavni poročevalec je mežnar. Ta nosi gospodu župniku časnike. Naučil se je nekoliko čitati in zlasti, kadar ima seboj svoja debelo kovana očala in je zatakne na svoj nos, tedaj ugrabi kako novost, katere nikakor zavidno ne hrani v svojih prsih, temveč jo jako darežljivo širi mej sosedi. Tako je nekaj mej pasjimi dnevi domov meso, pisma in časnike noseč, počivavši v hladni senci velicega kostanja, izvlekel iz svoje torbe časnik, da bi videl, kaj se po svetu godi. Kot časnikov vešč čitatelj znal je, da je na zadnji strani pravo maslo. In res jedva razgrne list, že vidi v „Novičarji iz domačih in tujih krajev“ vse pozornosti vredni stavek: „Na policijskem obnebji se zdaj čudni oblaki prikazujejo.“ Ta stavek bil je dovolj, ni čital dalje, ampak takoj uprl svoje oči v nebo, da bi zazrl te

čudne oblake. A ni jih bilo videti. „Saj ni da bi se morali prikazovati vsaki dan,“ misli mežnar, pograbi svojo torbo in hiti proti domu, vsacemu, kdor ga vpraša po novostih odgovarjajoč: „Nič posebnega. A v „cajtengah“ sem bral, da se na nebu čudni oblaki prikazujejo. Bo menda vojska!“ Te mejpotoma povedane novosti imele so velik učinek in gosp. župnik je dolgo ugibal, čemu njegovih faranov zdaj ta, zdaj oni hodi na bližnji grič ter zvedavo in dolgo gleda na vse štiri strani sveta. Naposled pa vender jednega vpraša, kaj hodi gledat na hrib in ta mu po mnogem obotavljanji pove, da bi radi videli tiste čudne oblake, ki se zdaj prikazujejo na nebu in o katerih je mežnar v župnikovih „cajtengah“ bral. To je bila rešitev uganjke, iz katere je razvidno, kako priprosti so bili vaščani v Suhem Dolu.

Danes niso govorili o vnanjih zadevah, ampak razpravljali so zgolj domače stvari.

„Ti, Rebernik, ali greš jutri v K.“ vpraša Smrekar in hitro dostavi: „No če greš, prinesi mi „numare“, morebiti sem vender kaj zadel.“

„Kaj še zmirom staviš v loterijo? Loterija je goljufija!“ posegne vmes Hribovšek.

„I kaj bi ne, odvrne Smrekar, saj veš, da sem že parkrat „ambo“ zadel. In takrat, ko sem v sanjah videl rajnega Matevža in sem ga za numare vprašal, naredil bi bil „terno“, a ta mrcina mi ni hotel povedati več, nego samo dve „numari“. Pa še obljubil sem mu, da plačam jedno sv. mašo zanj. No, saj sem jo tudi pošteno plačal, čeprav je bila samo „amba“.

„Oh, ko bi človek „numare“ naprej vedel!“ vzdihne Hribovšek.

„Kaj ne, tako, kakor gospod fajmošter? pravi Rebernik, potem bi nam ne bilo treba se tako potiti.“

„Kaj misliš, da jih fajmošter vedo?“ vpraša radoveden Hribovšek.

„I kaj pa, samo staviti ne smejo. Veš, zadnjič šel sem s K. domov. Mejpotoma pridruži se mi star kmet iz Hudega, ta je znal pripovedovati, da bi ga kar tri dni poslušal. In ko sva začela o loteriji, skoro kakor danes mi tukaj, pravil mi je, kako je jedenkrat šel gosp. fajmoštra za numare barat. Prišedši v farovž, vprašali so ga gospod prav prijazno: „No, kaj pa bi vi radi, oča Tomaž?“ Sprva mu je šla težko beseda iz ust in jel je tožiti, kako beda tare ubozega kmeta, da tudi njemu ne gre predobro, ker ima sina v šolah, hčer pa je omožil in jej mora plačati precejšno doto, da že ne ve ni kod ni kam. Ko je že vse to povedal, vzel si je korajžo ter gospodu fajmoštru na ravnost rekel: „Oni, gospod, mi lahko pomagajo. Saj vem, da vedo numare, ki pridejo v loteriji. Če napravim terno, bil bi konec vsem zadregam. Prosim, naj mi pomagajo.“ — A gospod fajmošter odvrne nevoljno: „Oče Tomaž, šest križev imate že na hrbtu. Jaz sem vas imel za bolj pametnega. Ali vas ni sram, da ste tako babjeverni?“ A Tomaž se ni dal tako z lahka odpraviti in ker je le prosil in v gospoda tiščal, dejali so že čmerni naposled: „Če se mi hitro ne poberete, vas bodem tako pognal, da se boste trikrat kozolčka preobrnil.“ To so bile res ostre besede, a Tomaž je znal, da se trikrat sme prositi, le večkrat ne. Zato se še jedenkrat ohrabri, in še jedenkrat prav milo prosi. A zdaj so bili gospod zares močno hudi in rekli so: „Kar poberite se, sicer pokličem hlapca Martina, da vas čez vse stopnice vrže!“ Tomaž odpravil se je žalosten domov brez „numar“ in jezil se je nad tistimi, ki so duhovnikom prepovedali povedati, kako se zadene v loteriji. Skoro da ni več mislil na ta dogodek, a ko pride prihodnji ponedeljek v K., žene ga radovednost pogledat, katere številke so prišle v loteriji. Takoj prva bila je 60, druga 3, tretja pa 28. Kakor bi bilo treščilo vanj, tako se mu je zbistril um. „Kaj niso gospod fajmošter rekli, da imam šest križev na hrbtu? To je vender številka 60! In trikratni kozolček, to je 3! Jaz tepec! Kje se je le vzela številka 28! Jo že imam, gotovo je 28 stopnic pri farovži, kajti s temi so mi v tretje grozili.“ In res, ko je domov prišel, šel je tiho v farovž in štel od strani stopnice, bilo jih je na tanko 28 in ko je hlapec Martin prišel zraven, radoveden, kaj oča Tomaž tu študira, in ga je slednji vprašal, koliko je star, odgovoril je: „28 let.“ Tako bi bil oča Tomaž lahko srečo naredil, ko bi bil bolj prebrisan.“

„Jaz sem že tudi kaj jednacega čul,“ vmeša se Smerekar. „Neki kmet, šel je ravno tako gospoda vprašat, katere številke naj stavi. Gospod fajmošter puhnili so parkrat dim iz svoje dolge pipe in rekli so mu: „V moji sobi so na mizo gori zapisane.“ Kmet tekkel je kakor zajec v sobo, gleda po mizi sem ter tja, a ne najde niti jedne številke. Ko pride nazaj in milo potoži, da ni niti jedne številke na mizi zapisane, rekli so gospod: „Če niti številke brati ne znaš, kaj pa prašat hodiš?“ Odšel je pobit, a pozneje mu je prvi blapec razjasnil, kako je bila stvar. Številke bile so res na mizo gori zapisane, namreč na spodnji strani ploščadi, kajti, da so zapisane na zgornji ploščadi, bi se moralo reči „da so doli zapisane.“

„Da, da, človek vsekdar prepozno na pravo pride,“ opomni na to Hribovšek. „Čas je, da gremo domov, je že pozno.“

In odšli so domov v trdnem preverjenju, da gospodje „numare“ vedo, pa je le povedati nečejo, in da je možno v loteriji zadeti, ako ima človek le srečo, katero jim v obilej meri želim, posebno tedaj, ako se z loterijo ne pečajo.

Literarno naznanilo.

Usojam se p. n. občinstvu že naprej naznaniti, da v mojej založbi v kratkem na svitlo pride moj prvi duševni proizvod pod naslovom: „Laibacher Artigkeitskrämer, oder leichtfassliche Anleitung, wie man unter Tivoli Streu klaben kann“. Ker bode za to delo zanimanje vsestransko, naj se vsakdo o pravem času oglasi in to tem bolj, ker dobi samo gospod Jože jeden izvod zastonj, že ve zakaj.

V mojej založbi izide nadalje v kratkem velezanimiva knjižica: „Beiträge zur Veredlung der Gottscheer-Race. Militärisch-ethnographisch-culturhistorische Studie von R. P. Irker.“

Prodajalcem teh eksotičnih knjig dovoljuje se primeren rabat. Kdor proda deset izvodov, dobó za nameček že po tem navodu vplemenenega Kočevarja s pletenico pomaranč in prekrasno igro „Hoch oder nieder“. J. L. Uckmann, najnovejši literat.

Škratogrami.

Postojina. Pri nas se že čisti. Dveh smo se že znebili. Vivat sequens!

Velenje. Naš Rak je tako dolgo ritnisko hodil, da je vso slovenščino pozabil.

Sevnica. Kautschitsch začel se je učiti veronauk. Pa vsaj ne, da bi mislil poučevati na Schulverein-ovej šoli?

Radovljica. Primoža imamo „klanfarja“ in „kuharnico“ tudi. Kaj hočemo še več? Omne trinum perfectum.

Celje. Wretschko, Celjski opat — nemčur od spred in od zad — razpošilja okrožnico duhovnikom, zakaj so pri Kočevarjevem pogrebu slovenski respondirali. Zakaj? Zato, ker so znali. — Izmej Sokolovih birmancev je jeden drugo jutro vskliknil: „Oh, še sedaj me boli!“

Trst. Čuden preobrat! Tisti, ki so prej kokodakali za Quanschnigg-a, so mu zdaj nasprotni, in vender se mož ni prav nič spremenil. Tudi svoje ime še vedno tako piše, kakor prej. — Časnega imenovanja ni bilo v preteklem tednu nobenega.

Maribor. Novi župan dr. Duchatsch poudarjal je, da je „ein deutscher Mann“. Ali je to še le zdaj zvedel, ali mu je poslanec Posch pri nekej priliki povedal?

Več radovednih.

Vprašanje in odgovor.

„V čem so si nekatere gospe in gospice in pa frančiškanska cerkev v Ljubljani podobne?“

„Čim več barve, tem lepše so.“

Pogovori

soseda Brezovičarja in Bizovičarja.

Brezovičar: Ali si že čul, da dobomo letos v Ljubljani razstavo predzgodovinskih predmetov in domače hišne obrtnije?

Bizovičar: Čul sem, čul, bojim se, da nam ta razstava ne bode v ponos, naša domača obrtnija je preuborna.

Brezovičar: Tudi jaz sem teh mislij, in ko bi smel svetovati, bi že vedel za pomoč.

Bizovičar: Povej, povej, prav radoveden sem.

Brezovičar: To je prav lahko. Prejšnja nemška večina v mesinam zboru ljubljanskem n. pr. razstavi pod povezenim steklom ves dobiček mestnega posojila. Veš tako, kakor je bila tista piramida iz samega suhega zlata na razstavi v Trstu.

Bizovičar: Možka je ta! Dobíček mestnega posojila pa — piramida v Trstu! Ha, ha! Kakor nalašč! Tam suho zlato, tu suh dobiček, na zadnje pa mi vsi suhi! Pa povej dalje!

Brezovičar: No, in gosp. Dežman razstavi tisti stari izanski „škarpetelj“, ki ga je nekje tam doli na barji izkopal.

Bizovičar: Naš gospod Jože pa tisto hišo, ki bi se bila morala že davno razleteti „v luft“, predno je bil voljen gosp. Grasselli v mestni zbor.

Brezovičar: Na dalje gosp. Lassnig svojo novo iznajdeno ribo, ne vem, kako jej bilo že ime, menda „Thonfisch“.

Bizovičar: Gosp. Plautz pa vse svoje pedagoško znanje, v spirit uloženo.

Brezovičar: Še jedno bi rekel, pa se skoro bojim.

Bizovičar: Povej, povej, saj beseda ni konj.

Brezovičar: Neko — že veš, — literarno društvo v Ljubljani pa svojega tajnika — — poročila.

* * *

Brezovičar: Ali že veš, da se nekateri gospodje na vse pretege prizadevajo, pridobiti slovenske pevce k temu, da bi pri gotovej priliki peli nemški?

Bizovičar: Znam. Mislim, da bi bilo to možno.

Brezovičar: Na ravnost govoreč, jaz te ne razumem. Kako bi bilo to možno? Slovenski pevci ne bodo nikdar hoteli nemški peti.

Bizovičar: Da, da, bodo, pa še z veseljem. Treba jedino to, da se gosp. Cantoni zaveže peti „solo“, in že zaradi tega izrednega užitka, bodo se udali vsi.

„Kaj samo košček kruha? No, čakajte, k Vam pridem kmalu spet ubogajme prosit!“

(Izgubila je) „Laib. Schulzeitung“ svoj „Briefkasten“. Kdor je najde in je toli potrudljiv, da je prinese nazaj, dobi za nagrado vse tiste Simove „Visitkarte“, na katerih je še tiskan naslov: „K. k. Schulinspector“. —

(Kmetijski humor.) V selu V. umrl je K., velik ode-
ruh, ki je ljudstvo kakor mōra tlačil. V dan njegove smrti
pride kmet iz okolice v krēmo. „No, kaj pa novega?“ povpraša
ga krēmar.

„Nič posebnega,“ odvrne, „a danes bi bilo dobro umreti.“
„Zakaj?“

„Zato, ker je v peklu vse prazno. Vsi peklenščeki šli so
danes po gosp. K.“

(Kaj se človeku lahko primeri, ki nemški ne
zna, pa se štuli nemško govoriti.) — Smejejo se mu.
Dokaz temu sledeča dogodbica: Kmet iz mariborske okolice
„ein bindischer Pauer“ imejoč doma tele na prodaj, gre v Ma-
ribor, da je ponudi mesarju. Misleč morda, da se po nemški
boljši kup naredi, pozdravi vstopivši z nemškim: „Gutn mor'n,
herr Fleisch-bonk. — I bin z'haus a Kaibl. — Bil je morda
tudi sedaj — še bolj, ko pa doma. — Ne vem sicer, je li tele
dobro prodal — a o tem menda nihče ne dvomi, da so se možu
smijali. —

Simplović.

(Dobro!) V Parizu zbolel je nekdo in poklicali so zdrav-
nika. Zdravnik prišedši se ni zmenil mnogo za bolnika, ker si
je mislil, da itak plačila ne dobo. A bolnika prijatelj, uvi-
devsji položaj, segne v žep, izvleče listino ter vzame iz nje
bankovec za 100 frankov in ga pomoli zdravniku nasproti rekoč:
„Ako ga ozdravite, ali pa umorite, to je vaše.“ Bolnik umre,
a prijatelj njegov ne zmeni se kratko malo nič. Po dolgem

prestanku zdi se zdravniku vendar potrebno gospoda prijatelja
opomniti na plačilo. A ta stavi zdravniku vprašanje: „Ste li
mojega prijatelja ozdravili?“ — „Ne!“ — „Ste ga umorili?“
— „Ne!“ — „Tedaj vam nisem ničesar dolžan. Se priporočam!“ —

(Resničen dogodjaj. Ironija.) — G. profesor razlaga
učencem v šoli v navzočnosti „probekandidata“ kaj je ironija ter
jim raztolmači svojo razlago z nekoliko vzgledi. A za tem počne
vpraševati učence, naj še oni poskusijo navesti kakov vzgled.
Vstane jeden ter se odreže: „Ironija je na primer, ako dijak
kakega probekandidata ali suplenta naziva „profesor“. — In
kaj dalje? — Nič! — O vzglednej disciplini in o varovanji
učiteljeve autoritete na zavodu pa taka drzovitost vsakako
pričuje! Ne-li? — Podoben temu je drug slučaj: Ko so v neki
družbi starega jurista brez rigorozov sploh le „doktor“ nazivali,
opomni neki filolog svojemu kolegi in sosedu pri mizi nekam
hudomušno: „To Ti bodi primer za „prolapsis“ in „prolaptično“ —“
Simplović.

— (Naravna hrabrost.) Bilo je za rusko-turške vojne.
V nekej kmetске hiši sešlo se je več sosedov in govor sukal
se je o divjosti in krvoločnosti Turkov. Navzočen je bil tudi
širokopleči hlapec Gašper. Ko je že vsakdo izmed prisotnih po-
vedal kako podrobnost o turčej divjosti in nemilosrčnosti, obrne
se gospodar k svojemu hlapcu Gašperju rekoč:

„No, Gašper, ali bi se ti Turka upal?“

„No, jednega malega bi že!“

Iz dijaških krogov.

(Koncem prvega semestra.)

„Ti Tone, posodi mi do jutri petak!“

„Petaka nemam ravno odveč, a če hočeš par dvojki!“

Glasoviti paragraf XIX.

na lice in narobe.

„Pepček, kam pa letiš tako hitro?“ — Nekemu nemškemu gledališčnemu igralcu nesem račun. — „Jaz tudi! jaz tudi! jaz tudi!“

Izhaja 10. in 25. dan vsacega meseca. Cena za vse leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 50 kr., za četrt leta 80 kr.
Posamične številke po 15 kraje., pri opravištvu v „Narodni Tiskarni“, kateremu naj se pošiljajo naročnine, reklamacije in inserati.
Slednji računijo se po dogovoru.

Založnik in odgovorni urednik: Janko Pajk. — Tiska „Narodna Tiskarna“.